

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-75>

УДК 330.1:35.9

Олександр КРУПА

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-6345-4814>

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ДЕРЖАВНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджено сучасні напрацювання українських науковців з питань виокремлення змістових аспектів та доцільності розмежування понять державної й національної безпеки. Охарактеризовано погляди основоположників сучасних теорій безпеки. Здійснено аналіз частоти використання понять «national security», «state security» та «nation-state security» й обґрунтовано думку щодо їх синонімічного зв'язку. Проведено порівняльний аналіз поглядів в українських та англомовних наукових працях на сутність категорій «державна» і «національна безпека» та охарактеризовано ключові критичні зауваження в українському дискурсі щодо доцільності їх застосування.

Ключові слова: безпека, державна безпека, національна безпека, сутність, змістові характеристики, порівняльний аналіз.

Oleksandr KRUPA

Khmelnytskyi National University

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE STATE AND NATIONAL SECURITY ESSENCE

The problems of state security ensuring have been in the field of scientific community and authority view for many centuries, and the range of these studies is being expanded and supplemented with new problems every time due to the development of societies and international relations. However, the lack of systematic approach regarding the conceptual apparatus in this area, first of all, in the Ukrainian scientific discourse, leads to problems not only in matters of delineating the theoretical and methodological basis, but also in the practical plane of effective management of state security. Since the existing works in Ukraine are based mainly on the foundations of the Ukrainian etymological and historical context, the problem of distorted perception of their content arises, which requires additional research. The purpose of the study is to highlight the diverse approaches to the concepts of state and national security in the Ukrainian- and English-speaking scientific discourse and, based on them, to carry out a comparative analysis of the studied terms. In the article studied the modern works of Ukrainian scientists on the issues of distinguishing substantive aspects and the expediency of differentiation between the concepts of state and national security. Characterized the modern security theories founders' views. Carried out an analysis of the frequency of use of the concepts "national security", "state security" and "nation-state security", and substantiated the opinion regarding their synonymous connection. Conducted a comparative analysis of views in Ukrainian and English-language scientific works on the essence of the categories "state security" and "national security" and characterized the key critical remarks in the Ukrainian discourse regarding the expediency of their application.

Keywords: security, state security, national security, essence, characteristics, comparative analysis

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Проблеми забезпечення державної безпеки перебувають у полі зору наукової спільноти та владних структур впродовж багатьох століть, а спектр вказаних досліджень щоразу розширюється й доповнюється новою проблематикою в силу розвитку суспільств та міжнародних відносин. При цьому, якщо у світовому науковому дискурсі поняття «національна безпека» в системі юридичних, філософських, управлінських, соціологічних і політичних наук входить до числа основних і найбільш поширених [1], розглядаючись переважно як синонім державної безпеки, то україномовні наукові праці віддають перевагу розмежуванню обох категорій, базуючись на юридичних та етимологічних особливостях трактування понять «нація» та «держава». Відсутність системності стосовно понятійного апарату у цій сфері, в першу чергу, в україномовному науковому дискурсі, призводить до проблем не лише у питаннях окреслення теоретико-методологічного підґрунтя ефективного управління державною безпекою, а й в практичній площині обґрунтування дієвих управлінських методів, заходів, моделей тощо.

Аналіз досліджень та публікацій

Питання, пов'язані з вивченням сутнісних засад та здійсненням розмежування дефініцій державної та національної безпеки, розглядаються значною чисельністю українських науковців з точки зору економічного, правового, філософського, соціального контекстів тощо. серед останніх напрацювань з окресленої проблематики варто виокремити дослідження В. Павленко [2] щодо проблем теорії та практики державної безпеки України в сучасних умовах і, в тому числі, щодо спроби обґрунтування співвідношення понять «державна» і «національна безпека»; Н. Сergyніної [3] в частині здійснення аналізу концептів державної та національної безпеки крізь призму етимологічного, логічного та змістового аналізу понять «державна», «нація», «безпека», «державний» та «національний»; С. Гордієнка та І. Дороніна [4] в частині спроби визначення підпорядкованості категорій державної та національної безпеки; М. Медвідя [5] щодо розвитку концепцій державної та національної безпеки з пропозиціями щодо удосконалення застосовуваного понятійно-категоріального апарату. Крім того, доцільно відзначити й напрацювання колективу українських науковців [6] в частині теоретичного осмислення концепту національної безпеки

через призму інтересів, цінностей та ментальності народів. Проте базування означених напрацювань на засадах лише україномовного етимологічного й історичного контексту становлення й розвитку понять державної та національної безпеки призводить до викривленого сприйняття їх змістового наповнення, а, відтак, вимагає здійснення порівняльного аналізу змістових аспектів та сутності державної і національної безпеки, виходячи саме з англійського контексту як першооснови формування загальноприйнятої міжнародної наукової термінології.

Формулювання цілей статті

Висвітлити різні підходи до понять державної та національної безпеки в україномовному та англійському науковому дискурсі й на їх основі здійснити компаративний аналіз досліджуваних термінів.

Виклад основного матеріалу

Не вдаючись до дискусії з приводу першої появи кожного з досліджуваних термінів, можемо припустити, що категорія державної безпеки з'явилася у вжитку саме з появою перших державних утворень, тобто територій з певним чином окресленими межами, на яких встановлювалося панування визначеного державного устрою, певної владної ієрархії тощо в контексті необхідності забезпечити збереження територій чи влади. Значна частина науковців тяжіє до розгляду праць Т. Гоббса, в яких державна безпека трактується, як «те, що держава має забезпечувати та підтримувати» [7], як першооснови сучасних теорій безпеки держави. Це пояснюється загальноновизнаним твердженням з приводу того, що «сучасні концепції національної безпеки виникли в 17 столітті в ході Тридцятилітньої війни в Європі та громадянської війни в Англії» та в подальшому були затверджені Вестфальським миром 1648 року [8]. Саме в тому документі й було утверджено поняття «nation-state security» або ж безпеки суверенної держави, яке в подальшому в інтерпретації перших вітчизняних дослідників (перекладачів) стало трактуватися як «національна безпека держави». Натомість, в англійському науковому просторі власне термін «nation-state security» не набув настільки широкого застосування, як його синонімічні варіації «state security» та «national security» (рис. 1).

Представлені дані не можуть вважатися об'єктивними, проте вони дають чітке уявлення щодо загальних тенденцій уваги англійської наукової спільноти до застосування означених понять. Зокрема, можна відзначити, що впродовж кількох століть у науковому вжитку переважає саме термін «national security», хоча з 1980-го року помітний значний спад частоти його використання. Своєю чергою, частота використання терміну «state security» характеризується незмінним зростанням впродовж аналізованого періоду, однак має значно нижчі показники в порівнянні з попереднім терміном. Зі свого боку, аналіз частоти вжитку поняття «nation-state security» за матеріалами [9] дозволяє відзначити, що його повторне введення у науковий дискурс відбулося у 1980-х рр. і станом на 2019 рік було зафіксовано показник у 0,04 випадки його використання у розрахунку на 1 мільйон наукових публікацій.

З нашої точки зору, саме превалювання терміну «national security» в англійському дискурсі і трактування його україномовними дослідниками як «національної безпеки», хоча поняття «nation» і «state» є іменниками-синонімами в значенні «держава», а «national» і «state» – прикметниками-синонімами у значенні «державний», призвело до існування в українському науковому дискурсі проблеми розмежування понять «державна» та «національна безпека».

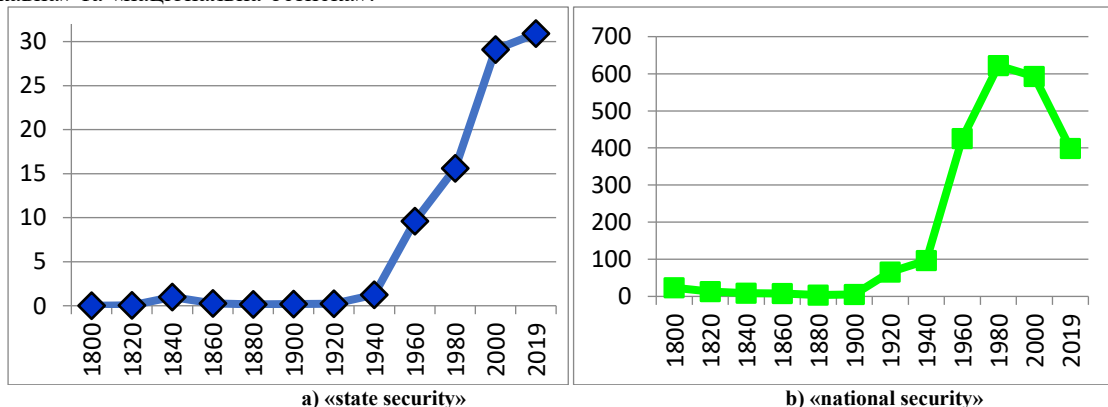

Рис. 1. Частота використання понять «state security» та «national security» в наукових працях у розрахунку 1 до 1000000*
* розраховано і побудовано автором на підставі даних [10; 11]

Сприйняття національної і державної безпеки як рівнозначних понять спостерігається, зокрема, у поглядах англійських класиків теорії державної безпеки Г. Брауна [12], Й. Бурджеса [13], В. Ліпмана [14], М. Лу [15], М. Берковіца та П. Бука [16] тощо. Навіть окремі представники вітчизняної наукової спільноти, публікуючи результати своїх досліджень у закордонних виданнях, не проводять розмежування державної та національної безпеки, в цілому підтверджуючи пануючі у світовому дискурсі тези про те, що «з появою суверенних держав і перетворенням їх на головного суб'єкта міжнародних відносин безпека як геополітичний феномен набула характеру національної безпеки» [6, с. 78].

Варто відзначити, що більшість вітчизняних дослідників означеного поняття не погоджуються з такою думкою, оскільки наголошують на необхідності врахування сутнісної розбіжності між поняттями «державний» та «національний». До прикладу, у тлумачному словнику «національний» трактується «як пов'язаний з нацією, етносом, народом, а державний – як «пов'язаний з державою, владою, її керівництвом» [17, с. 121, 306]. Враховуючи ж окремі розбіжності в тлумаченні даних термінів законодавством України, де державна безпека трактується аналогічно національній, однак з ремаркою «загроз невоєнного характеру» [18], ряд авторів [2; 19; 20] пропонують розглядати державну безпеку саме як компонент, складовий елемент її національної безпеки. Досліджуючи поняття державної та національної безпеки в якості юридичних станів, окремі автори [21] доходять висновку, що вони не є ні тотожними, ані частиною й цілим, оскільки «їх структура є якісно та кількісно нерівною», а об'єкти безпеки не співпадають: в одному випадку це держава, а в іншому – суспільство, хоча загальноприйнятним на міжнародному рівні є виокремлення суспільства саме як об'єкта соціальної безпеки [13], яка, своєю чергою, є складовою безпеки державної (національної).

Необхідно відзначити, що якщо раніше безпека розглядалася насамперед стосовно держави та суспільства, то в даний час безпека розглядається як «національна безпека» у відношенні до особистості, суспільства і держави [22], що дозволяє окремим дослідникам ставити під сумнів традицію україномовного наукового дискурсу до розмежування понять державної і національної безпеки. Так, ряд авторів [22; 23] роблять припущення щодо того, що сам термін «державна безпека» в контексті застосування людиноцентричного підходу, об'єктивно переріс у поняття «національна безпека», оскільки таким чином створюється можливість охоплення всіх аспектів безпеки держави на сучасному етапі, хоча й це гіпотези піддаються критиці. Так, дослідники політико-правового змісту означених понять роблять висновок, що «якщо відмовитися від поняття «державна безпека» або розчинити його в національній безпеці, розмивається сфера дії спеціальних служб держави й з'являється спокуса наділити їх невласними функціями [24, с. 289]. І в даному аспекті маємо погодитись з автором, особливо в контексті повноцінної війни, яку веде наша держава впродовж останніх років. Так, якщо до питань безпеки мають відноситися лише загрози невоєнного характеру, то тоді, зокрема, працівники Служби безпеки України не повинні були б займатися жодними загрозами воєнного характеру, оскільки відповідно до діючого законодавства СБУ є «державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України» [25].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Таким чином, на сьогодні в українському науковому дискурсі, особливо в контексті появи екзистенційних загроз державній безпеці з початком повномасштабного вторгнення, активізувалися дискусії щодо змістових аспектів та особливостей застосування понять «державна» та «національна безпека», проте, з нашої точки зору, пропонувані підходи не дають можливості усунути ключовий дискусійний момент – закріплення в українському законодавстві обох досліджуваних термінів. Саме це, на наш погляд, обумовлює подальші намагання науковців віднаходити окремі змістові аспекти та сутнісні характеристики кожного з понять, які апріорі є синонімами і саме це, з іншого боку, слугує причиною справедливої критики нормативного поля України.

Література

1. Амро А. Проблеми розвитку системи національної безпеки. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби*. 2019. Випуск 3. URL : <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/view/288/289>
2. Павленко В. П. Щодо визначення поняття «безпека держави»: проблеми теорії та практики у сучасних умовах України. *Нове українське право*. 2022. Випуск 3. С. 103–110.
3. Сербогіна Н. О. Теоретико-методологічний аналіз співвідношення понять «національна безпека», «державна безпека» та «продуктивна зайнятість». *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. № 5 (13). С. 39–48.
4. Гордієнко С. Г., Доронін І. М. Державна безпека України в сучасних умовах: проблеми компетенції державних органів. *Інформація і право*. 2021. № 2 (37). С. 81–92.
5. Медвідь М. М. Державна та національна безпека: понятійно-категоріальний апарат. *Науковий вісник Львівського держ. ун-ту внутр. справ. Серія Економічна*. 2017. Вип. 2. С. 74–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2017_2_11
6. Kryvyzyuk L., Levyk B., Khrypko S., Ishchuk A. The phenomenon of national security within postmodern cultures: interests, values, mentality. *Postmodern openings*. 2021. № 12 (3). P. 77–95.
7. Hobbes T. *Leviathan*. Reprint from the edition of 1651. Oxford, UK : Clarendon Press, 1929. 412 p.
8. Holmes K. R. What Is National Security? INDEX OF U.S. MILITARY STRENGTH. 2015. P. 17–26. https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2015_IndexOfUSMilitaryStrength_What%20Is%20National%20Security.pdf
9. Nation-state security. GoogleBooksNgramViewer. URL : https://books.google.com/ngrams/graph?content=nation-state+security&year_start=1800&year_end=2019&corpus=en-2019&smoothing=3
10. National security. GoogleBooksNgramViewer. URL : https://books.google.com/ngrams/graph?content=national+security&year_start=1800&year_end=2019&corpus=en-2019&smoothing=3
11. State security. GoogleBooksNgramViewer. URL : https://books.google.com/ngrams/graph?content=state+security&year_start=1800&year_end=2019&corpus=en-2019&smoothing=3
12. Brown H. Thinking about national security, defense and foreign policy in a dangerous world. Colorado, 1983. p. 4.
13. Burgess J. P. The future of security research in the social sciences and humanities. 2012. 46 p. URL : <https://jpeterburgess.com/wp-content/uploads/2012/08/Burgess-forthcoming-The-future-of-security-research.pdf>
14. Lippmann W. *US Foreign Policy : Shield of the Republic*. Boston : Little Brown and Company, 1943. 177 p.
15. Louw M. National security modern approach. Papers Presented at the Symposium on National Security Held at Pretoria, (1977, 31 March–1 April). Pretoria : University of Pretoria, 1978. 203 p.
16. Berkowitz M., Booke P. National security / *International Encyclopedia of Social Sciences*. London, 1968. Volume 11.

17. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова. / Загнітко А. П., Щукіна І. А. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 704 с.
18. Про національну безпеку України : закон України № 2649-VIII від 21.06.2018 р. в редакції від 31.03.2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
19. Гурковський М. П., Сидор М. Я. Поняття національної безпеки як адміністративно-правової категорії. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 2 (12). С. 26–32.
20. Вороненко Ю. В., Кошова С. П., Михальчук В. М., Радиш Я. Ф. Здоров'я громадян України – важлива складова національної безпеки та потенціалу суверенітету держави. Україна. *Здоров'я нації*. 2021. № 3 (65). С. 5–13.
21. Драч Д. Л., Стадник І. В. Співвідношення національної і державної безпеки: теоретико-правовий аспект. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. Василя Стуса*. 2019. № 1 (10). С. 22–26. URL : <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/7591/7593>
22. Соснін О. Розуміння сутності національної безпеки: світоглядно-понятійні й науково-теоретичні засади. URL : <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/rozuminnya-sutnosti-natsionalnoyibezpeky-svitoglyadno-ponyatijni-jnaukovo-teoretychni-zasady-chastyna-1/>
23. Чумак В. В., Бернадський Б. В. Теоретико-правовий аналіз понять «національна безпека» і «державна безпека». *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2014. Випуск 20. С. 95–103.
24. Мотайло О. В. Основні концептуальні підходи до сутності поняття «національна безпека». *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 288–293.
25. Про Службу безпеки України : закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII в редакції від 02.08.2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

References

1. Amro A. (2019) Problemy rozvytku systemy natsionalnoi bezpeky [Problems of the national security development system]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby*. 3. Available at : <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/view/288/289>
2. Pavlenko V. P. (2022) Shchodo vyznachennia poniattia «bezpeka derzhavy»: problemy teorii ta praktyky u suchasnykh umovakh Ukrainy [Regarding the definition of the concept of "state security": problems of theory and practice in modern conditions of Ukraine]. *Nove ukrainske pravo*. 3, 103–110.
3. Sierohina N. O. (2020) Teoretyko-metodolohichni analiz spivvidnoshennia poniat «natsionalna bezpeka», «derzhavna bezpeka» ta «produktivna zainiast» [Theoretical and methodological analysis of the relationship between the concepts of "national security", "state security" and "productive employment"]. *Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka*, 5 (13), 39–48.
4. Hordiienko S. H., Doronin I. M. (2021) Derzhavna bezpeka Ukrainy v suchasnykh umovakh: problemy kompetentsii derzhavnykh orhaniv [State security of Ukraine in modern conditions: problems of competence of state bodies]. *Informatsiia i pravo*, № 2 (37), 81–92.
5. Medvid M. M. (2017) Derzhavna ta natsionalna bezpeka: poniatiino-katehoriialnyi aparat [State and national security: conceptual and categorical apparatus]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzh. un-tu vnur. sprav. Seriia Ekonomichna*. Vol. 2, S. 74–84. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2017_2_11
6. Kryvyzyuk L., Levyk B., Khrypko S., Ishchuk A. (2021). The phenomenon of national security within postmodern cultures: interests, values, mentality. *Postmodern openings*, 12 (3), 77–95.
7. Hobbes T. (1929) Leviathan. Reprint from the edition of 1651. Oxford, UK : Clarendon Press. 412 p.
8. Holmes K. R. (2015) What Is National Security? INDEX OF U.S. MILITARY STRENGTH. P. 17–26. Available at : https://www.heritage.org/sites/default/files/2019-10/2015_IndexOfUSMilitaryStrength_What%20Is%20National%20Security.pdf
9. Nation-state security. (2019) GoogleBooksNgramViewer. Available at : https://books.google.com/ngrams/graph?content=nation-state+security&year_start=1800&year_end=2019&corpus=en-2019&smoothing=3
10. National security. GoogleBooksNgramViewer. (2019) Available at : https://books.google.com/ngrams/graph?content=national+security&year_start=1800&year_end=2019&corpus=en-2019&smoothing=3
11. State security. (2019) GoogleBooksNgramViewer. Available at : https://books.google.com/ngrams/graph?content=state+security&year_start=1800&year_end=2019&corpus=en-2019&smoothing=3
12. Brown H. (1983) Thinking about national security. Defense and foreign policy in a dangerous world. Colorado. P. 4.
13. Burgess J. P. (2012) The future of security research in the social sciences and humanities. 46 p. Available at : <https://jpeturburgess.com/wp-content/uploads/2012/08/Burgess-forthcoming-The-future-of-security-research.pdf>
14. Lippmann W. (1943) US Foreign Policy : Shield of the Republic. Boston : Little Brown and Company. 177 p.
15. Louw M. (1978) National security modern approach. Papers Presented at the Symposium on National Security Held at Pretoria, (1977, 31 March–1 April). Pretoria : University of Pretoria. 203 p.
16. Berkowitz M., Booke P. (1968) National security / International Encyclopedia of Social Sciences. London. Volume 11.
17. Velykyi tлумachnyi slovnyk. Suchasna ukrainska mova. (2008) [A large explanatory dictionary. Modern Ukrainian language] / Zahnitko A. P., Shchukina I. A. Donetsk : BAO, 704 p.
18. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [About the national security of Ukraine] : zakon Ukrainy № 2649-VIII vid 21.06.2018 r. v redaktsii vid 31.03.2023 r. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
19. Hurkovskiy M. P., Sydor M. Ya. [2021] Poniattia natsionalnoi bezpeky yak administratyvno-pravovoi katehorii. [The concept of national security as an administrative and legal category] *Sotsialno-pravovi studii*, Vol. 2 (12), 26–32.
20. Voronenko Yu. V., Koshova S. P., Mykhalchuk V. M., Radysh Ya. F. (2021) Zdorovia hromadian Ukrainy – vazhlyva skladova natsionalnoi bezpeky ta potentsialu suverenitetu derzhavy [The health of Ukrainian citizens is an important component of national security and the potential of state sovereignty]. *Ukraina. Zdorovia natsii*, 3 (65), 5–13.
21. Drach D. L., Stadnik I. V. (2019) Spivvidnoshennia natsionalnoi i derzhavnoi bezpeky: teoretyko-pravovyi aspekt. [Correlation of national and state security: theoretical and legal aspect]. *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva DonNU im. Vasylia Stusa*, № 1 (10). 22–26. Available at : <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/7591/7593>
22. Sosnin O. (2020) Rozuminnia sutnosti natsionalnoi bezpeky: svitohliadno-poniatiini y naukovo-teoretychni zasady. [Understanding the essence of national security: worldview-conceptual and scientific-theoretical foundations]. Available at : <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/rozuminnya-sutnosti-natsionalnoyibezpeky-svitoglyadno-ponyatijni-jnaukovo-teoretychni-zasady-chastyna-1/>
23. Chumak V. V., Bernadskiy B. V. (2014) Teoretyko-pravovyi analiz poniat «natsionalna bezpeka» i «derzhavna bezpeka» [Theoretical and legal analysis of the concepts of "national security" and "state security"]. *Pravnychi visnyk Universytetu «KROK»*, Vol. 20, 95–103.
24. Motailo O. V. (2019) Osnovni kontseptualni pidkhody do sutnosti poniattia «natsionalna bezpeka». [Basic conceptual approaches to the essence of the concept of "national security"] *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 4, 288–293.
25. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [About the Security Service of Ukraine] : zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-KhII v redaktsii vid 02.08.2023 r. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>